

Ο ΓΑΜΟΣ ΣΤΗ BYZANTINΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Βάσω Νταγκαλή

Β'2

2022

Υπεύθυνη καθηγήτρια:

Ραϊτσίνη Χριστίνα

Ο γάμος στο βυζάντιο ήταν πολύ σημαντικός, καθώς με αυτόν συμβίωναν τα δύο φύλα με σκοπό την απόκτηση απογόνων. Επιπλέον, ο γάμος είχε κοινωνική αξία που σύμφωνα με αυτήν ο άνδρας πραγματοποιεί τον στόχο του ο οποίος είναι να συνεχιστεί η οικογένεια και η γυναίκα να γίνει μητέρα. Έτσι, με την ευλογία της εκκλησίας ενώνονταν το ζευγάρι.

Σχετικά με την θέση της γυναίκας, αυτή ήταν περιορισμένη, αφού δεν επέλεγε εκείνη τον άνδρα που θα παντρευτεί. Ο πατέρας ήταν ο υπεύθυνος (πάτερ φαμίλιας) όλων των ζητημάτων του σπιτιού. Επίσης ίσχυε και ένας νόμος του Ιουστινιανού κατά τον οποίο ο γάμος δε γινόταν εάν δεν συμφωνούσε ο πατέρας, εκτός αν η κοπέλα ήταν πάνω από 25 χρονών και δεν είχε διαπράξει κάποιο γάμο πιο πριν. Η γνώμη της μητέρας δεν μετρούσε, εκτός από ένα μικρό χρονικό διάστημα που υπήρχε ο νόμος των Ισαύρων με τον οποίο έπρεπε να συμφωνούν και οι δύο γονείς. Αν ο πατέρας όμως ήταν βίαιος και αδίστακτος τότε η κοπέλα μπορούσε να αρνηθεί την πρότασή του και να διαλέξει ελεύθερα τον σύζυγό της.

Επιπροσθέτως, εκείνη την εποχή υπήρχε και το προξενιό. Συγκεκριμένα, όταν μία κοπέλα ή ένας άνδρας ήταν σε ηλικία γάμου, ένας προξενητής μεγαλύτερος σε ηλικία που εκτιμούσαν και συμπαθούσαν πολύ, τους έκανε προτάσεις γάμου. Ο προξενητής μάλιστα, μιλούσε με καλά λόγια για αυτόν και την οικογένεια αυτού που προξένευαν. Ένα εξίσου σημαντικό θέμα που συζητούσαν ήταν η προίκα που θα έπαιρνε ο γαμπρός η θα πρόσφερε η νύφη. Ο προξενητής για όλα τα κατορθώματά του σαφώς και αμειβόταν.

Τα πρώτα χρόνια του χριστιανισμού ο γάμος ήταν μόνο πολιτικός. Σαφώς υπήρχε και η δυνατότητα να κάνει κάποιος και θρησκευτικό γάμο αλλά η πολιτεία δεν τον αναγνώριζε. Από τον 9ο αιώνα και μετά, βασιζόμενοι στην νομοθεσία του Λέοντα του Σοφού, νόμιμος θεωρούνταν μόνο ο θρησκευτικός γάμος.

Για να γίνει ένας γάμος υπήρχαν πάντοτε και περιορισμοί. Αρχικά, ο άνδρας και η γυναίκα όφειλαν να είναι σε ηλικία που θα μπορούν να κάνουν παιδιά δηλαδή η γυναίκα πάνω από δώδεκα χρονών και ο άνδρας δεκατέσσερα. Υπήρχαν όμως και γονείς που πάντρευαν τα παιδιά τους σε πιο μικρή ηλικία και κυρίως τα κορίτσια. Μερικές φορές υπήρχε μεγάλη διαφορά ηλικίας ανάμεσα στο ζευγάρι και ο γάμος αυτός ήταν απαγορευμένος σύμφωνα με την εκκλησία, που όριζε ότι οι άνδρες άνω των εβδομήντα και οι γυναίκες άνω των εξήντα χρονών δεν επιτρέπεται να παντρευτούν. Παρόλα αυτά τέτοιοι γάμοι συνέχιζαν να υπάρχουν.

Νόμιμος γάμος ήταν μόνο ο πολιτικός γάμος, ενώ μετά τον 9ο αιώνα όφειλε να ήταν ευλογημένος από την εκκλησία. Το ζευγάρι έπρεπε να είχε το ίδιο θρήσκευμα, κοινωνική και οικονομική τάξη. Τα βυζαντινά χρόνια, επιτρέπονταν μέχρι τρεις γάμοι αλλά μόνο ο πρώτος ήταν ιδανικός.

Στον αρραβώνα, που τον θεωρούσαν ιερό, συζητούσαν για την περιουσία, αντάλλαζαν το δαχτυλίδι και μαζί με αυτό και φιλί ανάμεσα στο ζευγάρι. Ο γάμος γινόταν σε

σύντομο χρονικό διάστημα που δεν ξεπερνούσε τα δύο χρόνια. Ήταν ένα σημαντικό γεγονός και μερικά γαμήλια έθιμα ήταν συνέχεια των αρχαίων χρόνων.

Ο γάμος στο βυζάντιο γινόταν πάντα την Κυριακή και συνήθως το βράδυ, ενώ απαγορευόταν την Σαρακοστή, τις μεγάλες εορτές και κατά κάποιες προλήψεις και τον Μάιο. Αφού είχε καθοριστεί η ημερομηνία γάμου, οι γονείς έστελναν στους καλεσμένους αντί για προσκλητήρια, κέρασματα όπως μήλα, λεμόνια ή παστέλια. Λίγο πριν το τέλος της εβδομάδας, γινόταν τα παστοπήγια μία εορτή σαν το έθιμο του στρωσίματος του κρεβατιού. Συγκεκριμένα, στόλιζαν το νυφικό δωμάτιο με λουλούδια, με υφάσματα και κοσμήματα από χρυσό για να εντυπωσιάσουν τους επισκέπτες. Οι προσκεκλημένοι αφιέρωναν τραγούδια για την αγάπη του ζευγαριού.

Στο γάμο όλοι οι παρόντες φορούσαν επίσημα ρούχα αλλά κανένας μαύρα. Η νύφη ντυνόταν στα λευκά, φορούσε χρυσά κοσμήματα, έβαφε το πρόσωπο της και τέλος κόκκινα τα μαλλιά της. Ανήμερα του γάμου, σύμφωνα με τους ρωμαίους το πέπλο κάλυπτε την νύφη από την κορυφή ως τα νύχια και το σήκωνε για να την δει ο γαμπρός μετά την λήξη του γάμου. Ο γαμπρός περιποιούνταν τα μαλλιά και τα γένια του και ανάλογα με την ηλικία του έβαφε τα μαλλιά και τα φρύδια του.

Λίγες ώρες πριν τον γάμο, οι καλεσμένοι στο σπίτι της νύφης πήγαιναν κρατώντας αναμμένες δάδες. Πηγαίνοντας προς στην εκκλησία, τραγουδούσαν γαμήλια τραγούδια και έριχναν στο ζευγάρι λουλούδια και ροδοστάγματα.¹ <άνθη εσώρευσα του αγρού, και εις την παστάδα εισήκα σπουδή ζευγόνυμον ήλιον είδον εις χρυσέντιμον κλίνην
άλληλα ηγκαλίζοντο ποθητήν επιθυμίαν χαρά εις τα κάλλη αυτών τα εγγλυκοθέατα, και ρόδα τα ροδεύμορφα
χαρά εις το ζεύγον το χρυσόν>

Μετά την λήξη του γάμου η μητέρα του γαμπρού πήγαινε το ζευγάρι στο νυφικό δωμάτιο. Παράλληλα, οι καλεσμένοι χωριστά άνδρες και γυναίκες γλεντούσαν έχοντας ως συνοδεία εκλεκτά φαγητά, ποτά καθώς και μουσική και χορούς. Την επόμενη μέρα του γάμου, οι συγγενείς ξυπνούσαν τους νιόπαντρους με τραγούδια. Εκείνη την εποχή η γαμήλια διασκέδαση διαρκούσε μέχρι μία εβδομάδα.

Η εκκλησία ήταν αντίθετη στο να ακυρώνονται γάμοι. Όμως υπήρχαν αρκετά διαζύγια στο βυζάντιο. Κάποιοι κύριοι λόγοι διαζυγίου σύμφωνα με τους νόμους του βυζαντίου ήταν οι εξής: το μίσος ανάμεσά τους, η απιστία, η φυσική ανικανότητα του συζύγου και η απουσία του ενός για πάνω από πέντε χρόνια.

1. Κωνσταντίνος Πορφυρογέννητος, βιβλίο: Καλλιστεία και Γάμος στο Βυζάντιο

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

links:<http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=yptomeleti&lang=gr&id=8&sub=220&level=2> 6-7/3/2022

<https://www.google.gr/search?q=%CE%B3%CE%B1%CE%BC>
6-7/3/2022

ΒΙΒΛΙΑ

1. Βάλτερ Ζ., *Καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο*, Αθήνα, 1990
2. Γκιρτζή Μ., *Γαμήλιες πρακτικές και η θέση της γυναίκας στο γάμο στο Βυζάντιο*, 2009
3. Κουκουλές, Φ., *Βυζαντινών Βίος και Πολιτισμός*, Παπαζήση, Αθήνα, 1951
4. Meyendorff J., *Christian Marriage in Byzantium: The Canonical and Liturgical Tradition*, 1990
5. Μουτζάλη Α., *Ο ρόλος των γυναικών στο Βυζάντιο*, 1998
6. Walker A., 'Marriage: Wife and Husband; A Golden Team', *Byzantine Women and Their World*, Cambridge Yale University Press, New Haven and London
7. 'Ο κύκλος της ζωής στα έθιμα των Βυζαντινών', *Ψηφίδες του Βυζαντίου*